

Over de verspreiding van het visdiefje (*Sterna hirundo hirundo*) als broedvogel

Door S. Braaksma

(Stafafdeling Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer,
met medewerking van het R.I.V.O.N.)

Het is reeds verscheidene jaren geleden, dat in één van de voorlopers van dit tijdschrift, nl. in die goede oude Tureluur, een oproep verscheen om zoveel mogelijk inlichtingen te verstrekken over de verspreiding van het *visdiefje* als broedvogel in ons land. Deze inlichtingen moesten worden toegezonden aan de toenmalige afdeling Natuurbescherming en Landschap van het Staatsbosbeheer, waar men het ideaal koesterde om zo mogelijk nog hetzelfde jaar een overzicht samen te stellen van de verzamelde gegevens. Omdat natuurbescherming nu eenmaal een zeer tijdrovende bezigheid is in deze eeuw van industrialisatie, landbouwrationalisatie, massarecreatie, inventarisatie en weet-ik-wat-nog-meer-voor-aties, is dit ideaal een ideaal gebleven, tot er dank zij een interne reorganisatie bij het Staatsbosbeheer in 1957 wat meer tijd beschikbaar kwam. Hiervan werd uiteraard een dankbaar gebruik gemaakt en het resultaat is, dat wij eindelijk, met welgemeende excuses aan de trouwe medewerkers aan onze broedvogelinventarisaties, de lezers van Het Vogeljaar een overzicht kunnen aanbieden van alles, wat dezerzijds bekend is over de verspreiding van het *visdiefje*.

Zoals u zult zien, weten wij al heel wat. Wij weten bijv. dat er in ons land de laatste jaren 9 kolonies zijn, waar meer dan 1000 paar *visdiefjes* plegen te nestelen. Wij weten, dat de totale broedvogelbevolking van deze soort in Nederland de laatste jaren waarschijnlijk schommelt tussen de 35- en 40.000 paren en dat ons land hiermede ongetwijfeld het belangrijkste visdiefland in Europa is. Wij weten verder bijv. nog, dat de bevolkingsdichtheid van de *visdiefjes* in het binnenland niet kan concurreren tegen die van het IJsselmeer-gebied, dat het echter op haar beurt weer dik moet afleggen tegen het Waddengebied of het gebied van de Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden. Op al deze zaken hoop ik in het samenvattend

overzicht van de resultaten nog terug te komen. Wij zouden u echter willen vragen, eens op uw gemak de tabellen te bekijken en u daarbij af te vragen, welke aanvullingen u ons nog zoudt kunnen verstrekken. Wij stellen ons nl. voor om dit overzicht eerstdaags ook aan een aantal hierin geïnteresseerde buitenlandse ornithologen toe te zenden en eerlijk gezegd zijn wij een beetje bang voor onze goede naam, als men daar veel vraagtekens te zien krijgt.

Ter oriëntatie kan nog worden vermeld, dat de in de tabel vermelde aantallen steeds betrekking hebben op het aantal broedparen of gevonden nesten. De namen van de berichtgevers of van de literatuur, waaraan de in de tabellen vermelde aantallen zijn ontleend, zijn afgekort tussen haakjes achter de desbetreffende waarneming vermeld. Werden over bepaalde kolonies in éénzelfde jaar meer inlichtingen ontvangen, dan is gemakshalve slechts één van de berichtgevers vermeld.

Een woord van welgemeende dank aan het adres van allen, die op enigerlei wijze aan het totstandkomen van dit overzicht hebben medegewerkt, is hier zeker op zijn plaats!

Tot slot de opmerking, dat het dit broedseizoen zeker mogelijk moet zijn om met vereende krachten een jaaroverzicht op te stellen, waarin nu eens geen vraagtekens voorkomen!

U ziet, dat uw gegevens niet in de prullemand terecht komen of in het gunstigste geval in een stoffig archief worden opgeborgen. Zij worden gebruikt voor een zaak, die ongetwijfeld ook u ter harte gaat: de bescherming van onze vogelwereld!

Eventuele aanvullende gegevens worden, evenals nieuwe opgaven, gaarne ingewacht door de Stafafdeling Natuurbescherming van het Staatsbosbeheer, J. M. Kemperstraat 3 te Utrecht.

A. Waddengebied

Rottumeroog: 1911 broedvogel (D.L.N.); 1926—1927 een paar honderd (A); 1930 broedvogel (A); 1947 plm. 1100 (T); 1950 plm. 2000 (T); 1951—52 afgenomen (T); 1956 plm. 300 (T); 1957 plm. 200 (T).

Noordwestplaat: 1926—1927 een klein aantal (A); 1927 9 (A); 1951—52 enkele (T); 1953 enkele (T); 1955 vrij veel (T); 1957 verschillende (T).

Schiermonnikoog: 1914 plm. 1000 (D.L.N.); 1926—1927: 1500—2000 in Kobbeduinen en op de kwelder (Ha); 1934 plm. 800 (Ha); 1948 plm. 600 (O.J.); 1949 plm. 1200 (O.J.); 1953 plm. 1200 (F); 1955 plm. 1000 (O.J.); 1957 plm. 700 (O.J.).

Ameland: 1926 4 strand n.o. deel (A); 1940 kl. groep in polder z. van Buren (A); 1948 op verschillende plaatsen in totaal plm. 200 (S.B.); 1949 plm. 25 (Res.); 1951 in totaal plm. 15 (M.B.); 1954 nabij Nes plm. 5 (Res.), omg.

Gebruikte afkortingen

A = Ardea (zie literatuurlijst); B = Dr. G. A. Brouwer te Bithoven; v. d. B. = A. v. d. Berg te Kampen; Ba = S. Bangma te Grouw; v. d. Ba = mej. G. v. d. Baan, te 's-Gravenhage; B. F. V. W. = Bond van Friese Vogelwachters; Bl = A. M. Blokland te Stellendam; Bo = G. Bosch te Huizum (Fr.); Boo = J. Boot te De Waal (Texel); J. Bo = J. Bootsgezel te Cadzand (Z.); M. B. = Dr. M. F. Mörzter Bruijns te Zeist; S. B. = S. Braaksmā te Utrecht; D = J. Deelder te Noordwijk; Do = T. Doedens te Heiligerlee; v. D. = K. v. Dam te Doetinchem; B. v. D. = B. van Dooren te Aalst (N.-B.); E = H. Enklaar te Oostburg (Z.); v. E. = J. van Eyk te Waalwijk; F = W. D. Fokkema te Loosduinen; de G. = C. J. de Graaf te Arnhem; Ha = Mr. F. Haverschmidt's Faunistisch Overzicht (zie literatuurlijst); He = Mr. P. A. Hens' Avifauna van Limburg (zie literatuuroverzicht); Ho = R. J. Hoogervorst te Assen; Hoo = A. Hoogerwerf te Baksum; Iv = J. Ivangh te Beverwijk; J. = J. Jansen te Ritthem; d. J. = J. de Jong te Schiermonnikoog; O. J. = O. de Jong te Makkum; M. d. J. = M. de Jong te Lewedorp (Z.); K. = J. Kalis te Den Hoorn (Texel); Kl = A. P. de Kleuver te Veenendaal; Ko = W. Korfmaker, te Hoek van Holland; Kor = J. A. F. Koridon te Kampen; L = H. N. Leys te Haarlem; v. L = v. Langenhoff te Vught; La = J. Landman te Anna-Paulowna; Le = Mr. T. Lebrecht te Middelburg; C. v. L. = C. G. van Leeuwen te Utrecht; Lim = Limosa of Orgaan C.N.V. (zie literatuurlijst); v. Ly = A. J. H. Baron van Lynden te De Bilt; Lijs = N. H. Lijzen te Westenschouwen; G. M. = G. Middelman te Monster; N = Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland (zie ook literatuurlijst); D.L.N. = De Levende Natuur; N.J.N. = Ned. jeugdbond voor Natuurstudie; Nu = H. Nuyten te Hilversum; v. O. = Prof. Dr. G. J. van Oordt te Bithoven; Oo = Dr. H. C. Oomen te Nijmegen; P.W.N. = Prov. Waterleidingbedrijf v. Noord-Holland; R = J. Rooth te Wassenaar; Res = W. J. Resoort te Assen; Rod = Ir. E. C. M. Roderkerk te Bloemendaal; S = A. Schoorl te Den Helder; Sch = M. Scheepvaert te Makkum; J. S. = J. Sligman te Staphorst; Sl = J. E. Sluiter te Amsterdam; Sm = J. Th. de Smidt te Groenekan (U.); S.B.B. = Staatsbosbeheer (= gegevens ontleend aan jaarverslagen van de boswachterijen); v. d. S. = C. v. d. Starre te Reeuwijk; A. T. = A. Timmerman te Genemuiden; T = J. Toxopeus te Rottumeroog; Tj = A. A. Tjittes te Harderwijk; To = R. Tolman te Soest; V = Vanellus (zie literatuurlijst); d. V. = G. A. de Vries te Baarn; D. V. = D. Veenman te Hilversum; P. V. = J. D. G. Peereboom Voller te Utrecht; T. d. V. = T. de Vaal te Brandwijk; Ve = F. Veldhuizen te Doetinchem; Vee = B. v. d. Veen te Leeuwarden; v. d. V. en M. = H. v. d. Vloet en J. Maebe te Antwerpen; Vo = E. v. d. Vo te Woerden; Vol = wijlen F. Volkers te Baarn; V. W. G. = Vogelwerkgroep van de K.N.N.V. en N.J.N.; V.W.S.D. = Vogelbeschermingswacht Schouwen en Duiveland; W = A. H. C. Weesling te Lier (Terschelling); Waa = M. van Waart te Rotterdam; We = R. S. W. Wentzel te Uithuizermeeden; J. We = J. Westra te Warmenhuizen; Wt = G. F. Wilms te Arnhem; Wo = A. B. H. Wolff te Hilversum; v. IJ = A. L. J. van IJendoorn te Hippolytushoef.

Lange Sloot plm. 15 (S.B.); Nieuwlandsdijk plm. 5 (S.B.); 1955 op versch. plaatsen in totaal plm. 25 (S.B.); 1956 minstens 6 Nieuwlandsdijk, 3 Zuidergrie en 9 Ballumerheide (P.V.); 1957 op versch. plaatsen in totaal plm. 20 (S.B.).

Terschelling: 1926—1927 meerdere tientallen op Boschplaat (Ha); 1930—1931 Boschplaat plm. 100 (Ha); 1939 Boschplaat plm. 30 (M.B.); 1948: 6 (S.B.B.); 1949 8 (S.B.B.); 1950 65 (S.B.B.); 1951 plm. 125 (S.B.B.); 1953 plm. 70 (S.B.B.); 1954 plm. 70 (S.B.B.); 1955 enkele (S.B.B.); 1956 vrijwel alles geroofd door *zilvermeeuwen* (S.B.B.); 1957 plm. 35 (W.).

Griend: 1917 plm. 2500 (B.); 1918 plm. 4500 (B); 1921 plm. 2000 (B); 1925 plm. 1000 (B); 1926—1927 plm. 1000 (A); 1929—1930 duizenden (B); 1931—1940 duizenden (B); 1937 plm. 20.000 (N); 1941 plm. 2000 (B); 1953 plm. 20.000 (N); 1954 25—30.000 (R); 1955 plm. 4500 (V); 1957 duizenden (N).

Vlieland: 1920 3 kolonies in totaal plm. 1000 in Meeuwenduinen (B); 1921—1923 plm. 1000 (B); 1926—1927 in totaal ver over de 2000 (A); 1929 t.g.v. roverijen door *zilvermeeuwen* afgenomen tot plm. 100 (Ha); 1935 ruim 100 op de Vliehors (Ha); 1937 toegenomen (A); 1941 plm. 50 Kroonpolders (Ha); 1946 plm. 70 (A); 1948 plm. 30 in Kroonpolders (D); 1949 plm. 200 in Kroonpolders en op Vliehors (D); 1950 plm. 100 Vliehors (S.B.B.); 1951—1952 enkele in Kroonpolders (S.B.B.); 1953 plm. 450 in Kroonpolders (S.B.B.); 1945 Vliehors plm. 50 (N); Vliehors en Kroonpolders plm. 150 (S.B.B.); 1955 Kroonpolders plm. 150 (S.B.B.); 1956 Kroonpolders plm. 20 (S.B.B.); 1957 Kroonpolders plm. 50 (S.B.B.).

Texel: 1903 legio bij de Bol (D.L.N.); 1908 10-tallen op de Bol en op de schorren (D.L.N.); plm. 1910—1914 1-2 in Hoornd Nieuwland, waar vroeger grote kolonie; 1915 6 nesten in de Petten (D.L.N.); 1917 de Bol 150-200, de Staart plm. 350, de Petten ruim 20 (A); 1926 kolonie achter de Westen gedecimeerd door ratten (D.L.N.), buitenduintjes Noordzeestrand plm. 150, id. n. van de Koog 30-40; 1927 buitenduintjes Noordzeestrand plm. 180 (A); 1930 broedvogel op de Staart, in de Petten, de Pr. Hendrikpolder, de Bol en op de schorren (A); 1934 brv. nabij Den Hoorn; 1940 groot aantal op de schorren (Ha); 1948 Krim en Slufter plm. 30 (S.B.B.); 1949 Krim plm. 35 (id.), de Petten 170-180 (K), schorren plm. 1500 (S.B.), Dijkmanshuizen plm. 30 (S.B.), verspreid plm. 20 (S.B.); 1950 Krim plm. 40 (S.B.B.); 1951 Krim plm. 30 (S.B.B.); 1953 schorren plm. 3000 (Boo); de Petten plm. 100 (K); de Slufter plm. 30 (S.B.B.); Dijkmanshuizen plm. 15 (d.V.); 1954 schorren plm. 1000 (R), de Petten plm. 100 (R), Slufter enkele (R); verspreid plm. 25 (R), Krim plm. 20 (S.B.B.); 1955 Krim plm. 25 (S.B.B.); 1957 schorren plm. 1500 (Boo), de Petten plm. 80 (K).

Balgzandschor: 1948 plm. 60 (S); 1949 plm. 200 (S); 1950 plm. 200 (S); 1951 plm. 1200 (N.J.N.); 1952 plm. 300 (S); 1954 6—700 (L); 1957 plm. 2000? (La).

Punt van Reide: 1947 plm. 250 (We); 1949 plm. 400 (We); 1951 plm. 250 (We).

Het Kuitje bij Den Helder (later terrein nieuwe marinehaven): 1949 enkele? (S.B.); 1955 500—1000 (R); 1957 plm. 150 (S.B.).

Noorderleegh: 1943 versch. 10-tallen (Lim.); 1951 plm. 600 (Ve); 1954 plm. 180 (S.B.).

B. IJsselmeergebied

Makkumerwaard: 1941 minstens 100 (Ha); 1943 plm. 100 (A); 1944 plm. 500 (A); 1947 plm. 750 (v.D.); 1951 plm. 3000 (O.J.); 1954 plm. 1500 (Bo); 1955 plm. 3000 (S.B.); 1956 plm. 1000 (S.B.); 1957 plm. 3000 (Sch.).

Workumerwaard: 1936 enkele (A); 1954 plm. 1000? (S.B.); 1955 plm. 3000? (S.B.); 1956 plm. 3000? (S.B.).

Mokkebank: 1933 veel (Lim.); 1934 plm. 340 (Ha); 1935 veel (Lim.); 1936 plm. 400 (Ha); 1943 plm. 400 (A); 1948 kolonie (Bo); 1954 plm. 500? (S.B.).

Lemsterhop: 1934 plm. 50 (Ha); 1948 plm. 150 (Bo).

Noord-Oost-Polder c.a.: 1929 minstens 6 op Urk (Lim.); 1934 brv. buitendijks bij Kuinre (Ha); 1939 vermoedelijk enkele op Kattenwaard bij Kampen (Lim.); 1941 enkele bij Kraggenburg en nest op Kattenwaard; 1942 klein aantal bij Kraggenburg; 1 op Kattenwaard, vermoedelijk tussen Urk en Lemmer; 1943 in totaal plm. 130, vnl. in de n.w.-hoek; 1944 in totaal plm. 130 in de N.O.P. (Lim.), tevens minstens 150 op Vogeleiland in Zwarte Meer (A.T.); 1945 50 op Vogeleiland en 2 op kl. eilandje in Zwarte Meer (A.T.); 1946 plm. 20 in de polder en plm. 10 op resten leidam-Zwolse diep (Lim.), Vogeleiland 0, klein eilandje 60 (A.T.), later weggespoeld; 1947 plm. 150; 1948 plm. 100; 1949 plm. 50; 1950 plm. 30; 1947—1950 hoofdz. nestelend bij de Voorst (Lim.); 1947—1950 Zwarte Meer 0 (A.T.); 1951 plm. 70 in N.O.P.; 1952 plm. 70 in N.O.P. (Lim.), Zwarte Meer 0 (A.T.); 1953 aantal in N.O.P. niet bekend, wel enkele bij St. Jansklooster (M.B.); Zwarte Meer 0 (A.T.); 1954 N.O.P. ?, Zwarte Meer 0 (A.T.); 1955 N.O.P. ?, Zwarte Meer 0 (A.T.); 1956 N.O.P. ?, Zwarte Meer 0 (A.T.); 1957 N.O.P. ?, Zwarte Meer 0 (A.T.).

Masterbroekerpolder: 1931-1940 afwezig (A.T.); 1945 grote kolonies in de geïnundeerde polder (Lim.); 1951 enkele? (Kor); 1953 afwezig (A.T.); 1954 afwezig (A.T.); 1955 afwezig (A.T.); 1956 afwezig (A.T.); 1957 afwezig (S.B.).

Oostelijk Flevoland (met Veluwemeer): 1947 1 Zuidelijke Keteldam (Lim.); 1948 2 id. (Lim.); 1951 4 id. en 2 elders in nieuwe polder (Lim.); 1952 7 à 8 Z. Keteldam en plm. 30 in polder (Lim.); 1953 plm. 30 op Vossenwaard; 1954 in totaal wellicht plm. 60 op versch. plaatsen (Lim.); 1955 in totaal minstens 925 (Lim.); 1956 in totaal minstens 2500 (Lim.); 1957 in totaal minstens 2000 (v.d.B.).

Polder Arkenheem: 1937 in totaal plm. 45; 1938 toegenomen (Ha); 1951 plm. 30 z. deel, plm. 25 n. deel (S.B.); 1957 plm. 30 z. deel, n. deel onbek. (S.B.).

Eempolders: 1937 plm. 45 o. deel (Vol.); 1943 enige 10-tallen (A); 1943—1944 op tal van plaatsen sinds '43 ook in het Soestergeedeelte (Lim.); 1946 plm. 25 o. deel (Vol.); 1948 2 o. deel; 1949 plm. 20 o. deel (To); 1951—1952 waarsch. afw. (S.B.); 1957 1 w. deel (S.B.).

Omgeving Amsterdam: 1935 1 paar op pier in haven; 1936 enkele Grote Ijpolder (Ha); 1941 3 à 4 Amsterdamse Bos en kl. kolonie in veen-

derij „De Toekomst” (Ha); 1943 2 Rothoek (A); 1945 2 Amsterd. Bos (A); 1946 2 Rothoek en 2 bij Sloterdijk (A); 1947 9 Rothoek (SI); 1948 2 Rothoek en plm. 10 bij Sloterdijk (Lim.); 1950 plm. 20 bij Sloterdijk (Lim.); 1951 plm. 80 bij Sloterdijk (Lim.); 1952 plm. 30 bij Sloterdijk (Lim.); 1953 minstens 76 bij Sloterdijk (Lim.).

Polder IJdoorn: 1930 broedvogel (A); 1931 heel wat (D.L.N.); 1942 gr. kolonie (Ha); 1947 goed bezette kolonie (v.d.Ba); 1957 plm. 50 (N.).

De Nes bij Uitdam: plm. 1940 broedvogel (Ha.).
Marken: 1930 algemeen (Lim.); 1942 plm. 30; 1943 plm. 20 (Lim.); 1954 plm. 40 (S.B.); 1956 plm. 30 (S.B.); 1957 mogelijk enkele (S.B.).

Buitendijks bij Andijk: 1954 4 (N.J.N.).

Omgeving Schardam: 1944 2 (Lim.).

Omgeving Wijdenes: 1930 plm. 15 (Ha).

Wieringermeer: 1931 honderden i. d. polder en kl. aantal op Wieringen; 1932 honderden in polder; 1934 enkele in polder en 1 bij Amstelmeer; 1935 vrij gering aantal in polder; 1936 minstens 20 in polder; 1937 minstens 6 in polder (Lim.); 1943 broedsels aan Amstelmeer verstoord door hoog water (A); 1945 175-200 in polder; 1946 waarsch. 4 in polder; 1947 plm. 100 in polder; 1948 enkele in polder; 1949 waarschijnlijk enkele in polder (Lim.); 1954 plm. 10 bij Amstelmeer (N.J.N.); 1955 1 bij Amstelmeer (v.IJ.).

C. Noordzeekustgebied vasteland Noord- en Zuid-Holland

Omgeving Zwanewater bij Callantsoog: 1934 plm. 100 (Ha).

Omgeving Pettemermeertjes (bij Hondsbossche zeewering): 1949 enkele (Iv.); 1951 3 (Iv.); 1954 plm. 25 (N.J.N.); 1955 plm. 20 (v.d.B.).

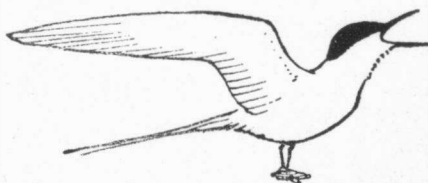
Natuurreservaat in Schoorlse duinen: 1952 5 à 6 (S.B.B.); 1955 waarsch. afw. (S.B.B.); 1956 11 (S.B.B.).

Duingebied bij Bergen aan Zee: 1938-1940 brv. (Ha); 1949 enkele (S.B.); 1950 3 (v.d.Ba.).

Duingebied van Castricum tot Heemskerk: 1949 plm. 150 op eilandje in plas bij Bakkum en plm. 70 Westkraft (Hoo); 1950 400—500 op het eilandje (v.D.); 1954 kolonies in de duinen verdreven door *zilverbreeuwen* (P.W.N.).

Remstoelen in het Noordzeekanaal bij IJmuiden: 1941—1948 nieuwe gr. kolonie; 1949 enkele?; 1950: plm. 800 (N.J.N.); 1951 en 1952 plm. 500 (N.J.N.); 1954 plm. 450 (N.J.N.); 1957 3-400 (N.J.N.).

Kennemerduinen: 1951 enkele (N.J.N.); 1952 plm. 30 bij duinmeer (Rod.); 1952 2 kol., in totaal plm. 50 (V.W.G.); 1953 10-20 bij duinmeer (M.B.); 1954 kolonies zw. geteisterd door *zilverbreeuwen* (Rod.); 1955 id. (Rod.); 1956 plm. 25 (V.W.G.); 1957 plm. 20 (V.W.G.).

Visdiefje

Duinen bij Bloemendaal: 1938—1939 brv. (Ha); 1940—1941 afgenomen (Ha); 1954 plm. 10 (N.J.N.).

A.W.-duinen bij Vogelenzang: 1901—1920 gewone broedvogel (D.L.N.); 1925—1926 de kolonies hebben veel geleden van ratten (D.L.N.); 1938—1939 broedvogel (Ha); 1940—1941 afgenomen (Ha); 1954 8 (N.J.N.).

D. Gebied Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden

De Beer: 1907 in grote menigte (D.L.N.); 1912 gr. kolonie (A); 1925 10-15.000 (Ha); 1929 meer dan 20.000? (A); 1930 15-20.000 (A); 1939 19.000 (Ha); 1940—1945 sterk vermindert (N.J.N.); 1946 3500 à 4000 (A); 1947 4000 (Ko); 1948 6000 (Ko); 1949 10.000 (Ko); 1950 10.000 (Ko); 1951 plm. 6000 (Ko); 1952 5-6000 (Ko); 1954 minstens 3500 (R); 1955 plm. 1000 (R); 1956 plm. 1000 (Ko); 1957 aanvankelijk 1200-1300 aanw., waarvan slechts 20-30 gebroed (Ko).

Omgeving Rotterdam: 1953 2 ten Z. van R'dam, 4 bij Spijkenisse (N.J.N.); 1954 4 op nieuw sportveld Schiedam (N.J.N.).

Voorne: 1925 versch. nabij Breede Water (A); 1930 broedvogel (A); 1937 duizenden op Groene Strand (D.L.N.); 1939 flink aantal in Breede Water (A); 1949 enkele bij Nieuwe Water (S.B.).

Scheelhoek: 1925-1930 broedvogel in kl. aantal (Bl.); 1931-1940 duizenden (Bl.); 1941 meer dan 1500 (Ha); 1942-1945 duizenden; 1946 6500; 1947 duizenden; 1948 plm. 6000; 1949 plm. 5000; 1950 plm. 5500 (Bl.); 1951 plm. 4000; 1952 plm. 3000 (Bl.); 1953 plm. 2000 (Bl.); 1954 minstens 2000 (R); 1956 3000 (Bl.); 1957 1500-2000 (Bl.).

Kwade Hoek bij Ouddorp: 1956 enkele (Bl.); 1957 enkele (Bl.).

Slikken van Heene: 1954 plm. 350 (S.B.).
Hompelvoet: 1957 7-800 (V.W.S.D.).

Westelijk Schouwen: 1931 veel in duinen (A); 1933 kolonie in duinen bij Haamstede (Lim.); 1934 ruim 100 in duinen bij Haamstede (Ha); 1939 broedvogel in duinplas bij Haamstede (A); 1945 talrijk inundatiegebieden (A); 1948 plm. 40 (Lijs.), plm. 10 in duinen bij Haamstede (Wi.); 1954 2 kol. samen plm. 16 in dunigebied, tevens brv. in Westerschouwense inlaag (V.W.S.D.).

Omgeving Eendenkooi Serooskerke: 1951-1952 een massa (V.W.S.D.); 1953 broedgebied verloren gegaan t.q.v. watersnood (V.W.S.D.); 1954-1957 afw. (V.W.S.D.).

Flauwers Inlaag bij Kerkwerpe: 1906-1907 verminderd (D.L.N.); 1916 zeer talrijk (D.L.N.); 1930 broedvogel (A); 1941-1950 talrijk (Ha); 1954 2 kol. resp. 73 en 143 (S.B.); 1956 plm. 1500 (V.W.S.D.); 1957 plm. 1600 (V.W.S.D.).
Galgenpolder bij Zierikzee: 1954 broedvogel (V.W.S.D.).

Kreek in de Nieuw-Nataspolder bij Zonne-maire: 1954 broedvogel (V.W.S.D.).

Omgeving Oosterland: 1907 toegenomen op Duiveland (D.L.N.); 1942 flink aantal (Ha).

Van Haftenpolder bij Oud-Vossemeer: 1953 plm. 20 (S.B.); 1954 plm. 20 (S.B.).

Inlaag bij polderhuis Wissekerke: 1951 nieuwe kolonie plm. 15 (Lim.); 1952 toegenomen (Lim.); 1953 toegenomen (Lim.).

Goudplaat (in de Zandkreek): 1957 honderden (Le).

Omgeving kreek bij Westkapelle: 1948 4; 1949 enkele (?) (S.B.); 1956 2 ? (v.Ly.).

Rammekenshoek: 1949 plm. 10 (S.B.); 1950 enkele (Le); 1951 enkele (Le); 1957 2 (J.).

Schorren n. van de Sloedam en naaste omgeving: 1936 in kl. aantal in Calandpolder en bij Zuidsloe (A); 1940-1947 meestal plm. 15 Calandpolder, 1941 echter plm. 70 (A); 1949 plm. 80 Noordsloe (M.d.J.); 1950 plm. 50 Noordsloe (M.d.J.), plm. 200 Calandpolder (Le); 1951 plm. 340 Noordsloe (M.d.J.); 1952 plm. 390 Noordsloe (M.d.J.), plm. 350 in Egbert Petruspolder (Le); 1953 slechts plm. 20 Egbert Petruspolder (Le); 1954 plm. 400 in Calandpolder (R.); 1955 plm. 400 Seb. de Langepolder, Noordsloe (v.d.Ba.); 1956 plm. 300 Noordsloe (M.d.J.), plm. 200 in Egb. Petruspolder (Le); 1957 plm. 150 Egb. Petruspolder, later groten-deels verstoord (Le).

Omgeving Kattendijke: 1940-1947 enkele (A).
Oost-Schengen en omgeving bij Goes: Oost-schengen 1940-1947 gem. 60-70 (A); 1942 plm. 150 (A); 1943 plm. 75 (A); 1948 plm. 30 Wilhelmnapolder (Wi.).

De Kaloot W. van Borssele: 1942 plm. 50 (A); 1945 plm. 65 (A); 1956 plm. 75 ? (v.Ly.); 1957 300-400 (Le).

Inlaag bij Ellewoutsdijk: 1953 plm. 10 (Le); 1957 plm. 25 (Le).

Het Zwin bij Cadzand: 1951 2 (J.Bo.).

Grote Gat bij Oostburg: 1957 enkele (Le).

Braakman: 1947 plm. 25 (Lim.); 1948 broedvogel (N.J.N.); 1952 broedvogel (E.); 1953 2-3 in z. deel (M.B.); 1956 plm. 150 (Lim.); 1957 plm. 200 (Le).

Schor bij Ossensisse: 1957 minstens 60 (Le).

Groot-Eiland bij St. Jansteen: 1934 veel (Lim.); 1946 plm. 15 (A); 1948 16 (G.M.); 1949 plm. 20 (G.M.); 1951 3 (S.B.).

Verdronken land van Saaftinge: 1947 plm. 100; 1948 plm. 320; 1949 plm. 300 (v.d.V. en M.); 1951 plm. 600 (v.d.V. en M.); 1953 plm. 180 (v.d.V. en M.); 1954 plm. 400 (v.d.V. en M.); 1955 plm. 450 (v.d.V. en M.); 1956 750-800 (v.d.V. en M.).

De Groote Meer bij Ossendrecht: 1932 plm. 12 (Ha); 1947 plm. 50 (Lim.); 1948 plm. 20 (S.B.); 1953 afw. (S.B.).

E. Binnenland

Omgeving Goorven bij Lage Mierde: 1946 1 (A); 1947 2 (Lim.); 1948 1 (S.B.); 1951 1 (S.B.).

Leemputten bij Udenhout: 1947 1 (v.L.); 1951-1952 afw. (S.B.); 1955 afw. (S.B.).

Campinasche heide bij Boxtel: 1947 1; 1949 1 (S.B.); 1951 2; 1952 3 (S.B.); 1954 4 (S.B.); 1957 afw. (S.B.).

Houtven bij Wintelre: 1951 5 (v.L.).

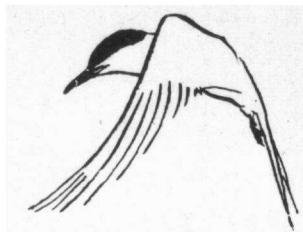
Strabrechtsche en Lieropsche heide: 1946 2 (A); 1947 3 (B.v.D.); 1957 0 (S.B.).

Ospelerpeel bij Nederweert: 1930 enkele (Ha); 1930-1940 0 (Ha); 1941 0 (Ha); 1952 6 (A); 1944 20 (He); 1949 en 1950 aanw. (S.B.); 1952 plm. 15 (S.B.); 1954 plm. 15 (v.L.).

Onspuitingsterrein in Bossche Broek: 1950 2 (S.B.); 1951 1 (S.B.); 1953-1957 0 (S.B.).

Eilandje in de IJzeren Man bij Vught: 1935-

1936 broedvogel (Ha); 1951 4? (S.B.); 1953 15 (v.L.); 1955-1957 0 (S.B.).
 Drunensche duinen: 1951 6 (v.E.).
 Biesbosch: 1943 enkele op opgespoten terrein Z.H.-Biesbosch (A); 1954 broedvogel in Hengstpolder (N.J.N.).
 Boezemgebied bij Kinderdijk-Elshout: 1945 1 (A); 1946 2-3 (N.J.N.); 1951 kl. kolonie (Ho).
 Omgeving Berkenwoude: 1945 3 (A).
 Omgeving Brandwijk: 1951-55 enkele (T.d.V.); 1956 minstens 3 (T.d.V.).
 Omgeving Stolwijk: 1945 2 (A).
 Omgeving Gouderak: 1945 5 (A).
 Reeuwijkse plassen: 1944 8 (A); 1948 enkele (C.v.L.); 1955 plm. 40 (v.d.S.).
 Tussen Waddinxveen en Gouda: 1950 plm. 10 (C.v.L.).
 Omgeving Woerden: 1945 plm. 15 (A); 1953 waarsch. enkele (Vo).
 Omgeving Nieuwkoop, Noorden en Zegveld: 1933 broedvogel (Ha); 1937 vele (D.L.N.); 1949 plm. 35 (Ve); 1950 plm. 35 (Ve); 1951 afgenomen (Ve); 1954 plm. 50 (N.J.N.).
 Polder Boterhuis tussen Leiden en Oud Ade: 1957 plm. 20 (S.B.).
 Mooie Nel bij Spaarndam: 1954 5 (N.J.N.).
 Twiske en Oostzijderveld: 1937 veel in het Twiske (D.L.N.); 1951 veel in Oostzijderveld (N.J.N.).
 Jisperveld: 1954 plm. 200 (N.J.N.); 1957 minstens 50 (S.B.).
 Kleimeer bij Koedijk: 1950-1954 wisselend van 10-60 (J.We); 1953 plm. 50 (J.We).
 Omgeving Langedijk: 1951 enkele (N.J.N.).
 Wasmeer bij Hilversum: 1950 enkele (M.B.); 1951-1952 waarsch. 0 (Wo); 1953 waarsch. 0 (Wo); 1954 12 (Wo); 1956 enkele (S.B.).
 Ankeveense plassen: 1933 in gering aantal (Ha).
 Wijde Blik en Loenerveense plas: 1949 enkele (D.V.).
 Botshol bij Abcoude: 1933 plm. 30, nadien sterk verminderd (Ha).
 Loosdrechtse plassen: 1949 enkele (D.V.); 1953 enkele (M.B.).
 Bij Plas in polder Lage Weide bij Utrecht: 1957 plm. 10 (S.B.).
 Omgeving Linschoten: 1952 enkele (Vo).
 De Bol bij Lopik: 1945 1 (A); 1954 broedvogel (N.J.N.).
 Leersumseveld: 1917-1919 enkele; 1920 8 (Tj.); 1921 60-70; 1922 plm. 60; 1923 plm. 30 (Tj.); 1924 kolonie (A); 1925-1927 plm. 30 (A); 1928 verscheidene; 1929 flinke kolonie; 1930 kolonie (Tj.); 1931 plm. 60; 1932-1936 kolonie; 1939 slechts 2 (Tj.); 1941 minstens 25 (Ha); 1946 33 (A); 1947 plm. 60 (S.B.B.); 1952 82 (S.B.B.); 1953 63 (S.B.B.); 1954 60 (S.B.B.); 1955 40-60 (S.B.B.); 1956 40-60 (S.B.B.); 1957 34 (S.B.B.).
 Uiterwaarden langs Rijn nabij Grebbe: 1940

plm. 10 (Ha); 1941 plm. 10 (Ha); 1944 plm. 25 (A); 1946 afgenomen (A); 1952 6-7 bij „De Blauwe Kamer” (KI); 1953-1956 plm. 10 (D.L.N.); 1957 0 (D.L.N.).
 Omgeving Zuilichem: 1956 en 1957 enkele (S.B.).
 Hatertsche Vennen: 1941-1950 enkele (Oo).
 Waaloever bij Erlekom: 1949 plm. 15 (Oo).
 Bijlandse Waard bij Lobith: 1939-1941 minstens 10 (Ha); 1944 3 (A); 1947 24 (d.G.); 1948-1950 aanw. (d.G.).
 Omgeving Huissen: 1944 4 (A); 1953 1 (M.B.).
 Uiterwaarden bij Noordberg te Heelsum: 1952 enkele (S.B.); 1953-1957 2-3 (D.L.N.).
 Appelsche heide: 1939 2-3 (Ha); 1953 plm. 10 (Sm.).
 Langs Oude IJssel nabij Kethel: 1953 enkele (M.B.).
 Westerveer bij Wierden: 1944 enkele (A); 1953 1 (Sm.).
 Bergvennen bij Lattrop: 1952 8 (Waa).
 IJsseloever bij Zalk: 1933 kl. kolonie (Lim.).
 Tussen St. Jansklooster en Wanneperveen: 1953 enkele (M.B.).
 Staphorsterveld: 1951-1955 enkele (J.S.).
 Kraloërveld en Dwingeloosche heide: 1932 broedvogel (Ha); 1935 idem; 1953 2-3 (M.B.).
 Boerenveense plassen bij Hoogeveen: 1953 1 (Sm.).
 Rabbingerveld bij Veeningen-Zuidwolde: 1951 2 (S.B.).
 Nolderveld; Zuidwolde: 1955 enkele (Sm.).
 Pesserveld: 1953 1 (Sm.).
 Heiplas bij Smilde: 1941 broedvogel (Ha).
 Heiplas bij Eext: 1936 broedvogel (Ha).
 Lunsven bij Gieten: 1944-1945 broedv. (v.d.Ba.).
 Heiplas bij Donderen: 1936 broedvogel (Ha).
 N.O. oever Tjeukemeer: 1954 plm. 15 (S.B.).
 Tussen Joure en Sneek: 1953 minstens 5 (S.B.).
 Louwsmeerpolder: 1944 broedvogel (A).
 Tussen Rauwerd en Oosterwierum: 1953 minstens 5 (S.B.).
 Omgeving Terhorne: 1953 enkele (S.B.).
 Omgeving Insummerbrekken: 1951-1952 enige 10-tallen? (S.B.); 1953 enige 10-tallen (S.B.).
 Gebied tussen Grouw, Oldeboorn en Eerne-woude: 1952 broedvogel (Ha); 1948 kolonie (B.F.V.W.); 1953 plm. 30 (Ba).
 Omgeving Wartena: 1903 kolonie; 1907 15 (A); 1933 broedvogel (Ha).
 Omgeving Oostermeer (bij Bergum): 1952 0; 1953 3 (B.F.V.W.); 1954 4 à 5 (B.F.V.W.).
 Omgeving Suawoude: 1944 verschillende (A).
 Omgeving Blikvaart in het Bildt: 1953 talrijk (B.F.V.W.).
 Omgeving Heiligerlee: 1951 enkele (Do).

(Wordt vervolgd)

